

Styrelsen för utbildning

Rektor

Återrapportering av rektorsuppdrag att utreda konsekvenserna av Karolinska universitetssjukhusets förändrade verksamhetsinnehåll

I ett tjänstemannautlåtande från Hälso- och sjukvårdsnämnden (HSN 2016-4792), bilaga 1, föreslås en mer högspecialiserad profil för sjukvården på Karolinska universitetssjukhuset (K) Solna, vilket bland annat inkluderar inrättandet av en ”intensivakut” med ett begränsat, högspecialiserat uppdrag. Detta, tillsammans med de tidigare planerade förändringarna i verksamheten på K, påverkar möjligheterna att genomföra flera av KI:s utbildningar.

Styrelsen för utbildning har mot bakgrund av dessa förändringar fått i uppdrag av rektor (rektorsbeslut 2017-03-28) att utreda *konsekvenserna* av Karolinska universitetssjukhusets (K:s) nya verksamhetsinnehåll.

Uppdraget har omfattat

- att utreda huruvida lärandemålen och därmed examensmålen i KI:s utbildningsprogram kan uppnås trots det förändrade verksamhetsinnehållet på K
- att föreslå möjliga lösningar om lärande- eller examensmålen inte kan nås
- att identifiera var bästa förutsättningarna föreligger för att bedriva utbildning (patientunderlag, lärartillgång, forskningsanknytning, internationalisering), samt vid behov föreslå möjliga lösningar

Styrelsen har inhämtat uppgifter huruvida lärandemål och examensmål i utbildningarna kan uppnås från programansvariga institutioner och programnämnder, som vid behov inhämtat uppgifter från kursansvariga institutioner. Uppgifterna har därefter bearbetats av styrelsen.

Nedan presenteras en sammanfattande analys av konsekvenser samt styrelsens för utbildning förslag på lösningar. I bilaga 2 återfinns en mer detaljerad probleminventering och förslag till lösningar per berört program och kurs.

Konsekvenserna av det ändrade verksamhetsinnehållet på K och förslag på lösningar: sammanfattande analys

Det pågår och planeras för stora förändringar inom framtidens hälso- och sjukvård i Stockholm. På det sätt vårdlandskapet nu förändras, förändras även förutsättningarna för att bedriva utbildning. Både för SLL och KI kommer det att vara en mycket stor utmaning och tidskrävande process att anpassa sig till de nya förutsättningarna.

Enligt det regionala ALF-avtalet (dnr LS1411-1389, KI 5-140/2015) ska Karolinska universitetssjukhuset ha en central roll för klinisk forskning och utbildning inom universitetssjukvården. Samtliga verksamheter inom universitetssjukhuset ska uppfylla

kravet på universitetssjukvård. Enligt tjänstemannautlåtandet (HSN 2016-4792) ska det nya universitetssjukhuset vara en investering för att möta framtidens krav på hälso- och sjukvården, och för att förstärka samverkan mellan vård, medicinsk forskning och utbildning. För att säkra kvaliteten i VFU/VIL på KI:s samtliga program är det viktigt att dessa intentioner realiserar.

I återrapporteringen från programmen framkommer att de viktigaste konsekvenserna av det förändrade verksamhetsinnehållet på K är att studenter som idag antingen har VFU eller kurser förlagda på K Solna inte kommer att nå vissa lärande- och examensmål, om inte åtgärder vidtas. Det handlar t.ex. om att studenterna behöver möta patienter med vanliga och akuta tillstånd för att självständigt kunna diagnostisera och behandla dessa och om att det måste finnas arenor för interprofessionellt lärande för att studenten ska kunna tillägna sig förmåga till lagarbete. I vissa fall påverkas samtliga studenter på viss kurs, eftersom alla är placerade på K Solna, men oftast är så inte fallet.

Läkarprogrammet är det program som påverkas mest av det förändrade verksamhetsinnehållet, men även ett flertal andra program berörs.

Styrelsen har utifrån programmets återrapporteringar identifierat ett antal åtgärder som behöver vidtas i samverkan med SLL.

Följande åtgärder måste *omgående* vidtas för att säkra att hotade lärande- och examensmål inom KI:s utbildningsprogram uppnås trots det förändrade verksamhetsinnehållet (för specificeringar, se förslag under respektive program):

- utöka antalet diagnoser/sökorsaker på K Solna
- utöka antalet platser i specialistöppenvård, främst genom att inrätta akademiska specialistcentra i geografisk närhet till K Solna och K Huddinge
- tillse att antalet platser på kliniska utbildningsavdelningar (KUA) och kliniska utbildningsmottagningar (KUM) bibehålls i Solna

Styrelsen kan konstatera att det inte bara är det förändrade verksamhetsinnehållet på K som påverkar möjligheterna att placera studenterna och därmed att uppnå lärande- och examensmålen i utbildningarna. Andra faktorer som påverkar är bland annat ett minskat antal slutenvårdsplatser, utflytt av öppenvårdsbesök från K samt nya privata aktörer genom vårdval. Vidare är en förutsättning för att K Solna ska kunna förbli en viktig utbildningsnod med stark koppling till KI:s forskning att det finns en kritisk massa av studenter från olika program som genomför sin VFU där. Därför krävs följande:

- betona SLL:s ansvar att ordna ändamålsenliga VFU-placeringar i tillräcklig omfattning (i enlighet med KI:s kvalitetskrav)
- inkludera och följa upp dimensionering och kvalitetsaspekter (pedagogisk kompetens, forskningsanknytning och internationalisering) i avtalen mellan SLL och privata vårdgivare
- säkra tillgången på lärare och handledare med adekvat kompetens
- öka antalet platser i länet på KUA och KUM så att programmets behov tillgodoses
- implementera nya sätt att handleda så att fler studenter kan tas emot per verksamhet

- vidta åtgärder för att motverka undanträngningseffekter, dvs. konkurrens om VFU-platser, när VFU-platser som försvinner på K Solna ska tillskapas inom andra verksamheter
- utöka antalet placeringar på K Huddinge och eventuellt på övriga akutsjukhus i Stockholm
- utöka kliniska träningsmöjligheter i form av simulering, kliniska träningscentrum och liknande.

I rektors uppdrag ingick att identifiera var bästa förutsättningarna föreligger för att bedriva utbildning. Styrelsen bedömer att det i nuläget inte går att ge ett entydigt svar på den frågan, då det finns för många frågetecken om hur vårdlandskapet kommer att se ut.

Återrapportering – program

Programöverskridande verksamhet som påverkas i större omfattning och där lärande- och examensmålen inte bedöms uppnås med det förändrade verksamhetsinnehållet – om inte särskilda åtgärder vidtas

KUA/KUM

Fyra studentkategorier från KI har minst två veckors placering inom en KUA- eller KUM-verksamhet. Fysioterapeut-, arbetsterapeut- och sjuksköterskestudenterna har denna del som en separat kurs, medan det för läkarstudenterna utgör ett moment under temat Klinisk medicin – inriktning kirurgi (två veckor) och inriktning medicin (en vecka). Denna typ av interprofessionell utbildning är unik och har ingått i programmen under många år. Verksamheten är fundamental för att dessa studentkategorier ska uppnå examensmålen i interprofessionellt lärande. Redan nu är det brist på KUA-/KUM-placeringar. Även med oförändrad kapacitet på K Solna kommer antalet platser sålunda inte att räcka. Bristen kommer dessutom att förvärras eftersom antalet sjuksköterskestudenter i länet kommer att öka kraftigt kommande terminer och KUA-/KUM-platserna fördelas mellan alla lärosäten som har sjuksköterskestudenter.

Program som bedömer att de påverkas i större omfattning och inte kommer att nå lärande- och examensmålen med det förändrade verksamhetsinnehållet – om inte särskilda åtgärder vidtas

Läkarprogrammet

Läkarprogrammet påverkas i stor omfattning. Det nya verksamhetsinnehållet på K innebär avsevärt försämrade möjligheter för studenterna att möta patienter med vanliga och akuta tillstånd, vilket försvårar möjligheterna att nå vissa mål i utbildningen, om inte särskilda åtgärder vidtas. Det handlar särskilt om målen som rör förmågan att självständigt kunna diagnostisera och behandla de vanligaste sjukdomstillstånden (mål 5) och visa förmåga till lagarbete och samverkan med andra yrkesgrupper (mål 9).

Ett flertal kliniska kurser inom programmet påverkas (särskilt på termin 4, 5, 6, 7, 9 och 10), men även examensarbeteskursen, i de fall studenterna genomför sina arbeten i kliniska forskargrupper.

Förslagen på lösningar varierar eftersom ett flertal kurser berörs. Viktigt för samtliga kurser är dock att säkerställa ett tillräckligt patientunderlag och tillräcklig lärarkapacitet med adekvat kompetens där studenterna är placerade. Följande åtgärder skulle öka möjligheterna att nå lärande- och examensmålen:

1. Ett utökat antal diagnoser/sökorsaker och ett visst mått av ”allmänna akutpatienter” på K Solna. De diagnoser/sökorsaker som föreslagits är dyspné, bröst- eller buksmärtor, medvetslöshet/svimning, svåra infektioner (sepsis, meningit, endokardit och pneumoni), neurologiska symptom som yrsel, huvudvärk och förlamning. Samtidigt behöver då antalet platser på akuvårdsavdelning också utökas från tio till 20.
2. Fler akademiska specialistcentrum i geografisk närhet till K Solna och K Huddinge, t.ex. hud, hjärta-kärl, öron-näsa-hals och gnekologi.
3. Säkra VFU-platser för interprofessionellt lärande genom att
 - a. inrätta KUA inom kirurgi
 - b. inrätta KUM (kirurgi/ortopedi) på närakuten i anslutning till K Solna. Detta förutsätter tydliga avtal mellan berörda arbetsgivare.
4. Att flytta de studenter som idag är placerade på K Solna till K Huddinge eller övriga akutsjukhus. (Detta kräver ett utökat antal lärar- och handledartjänster på dessa enheter och enligt uppgift från institutionerna är det i flera fall tveksamt om sjukhusen kan bereda plats för ytterligare studenter i den omfattning som skulle krävas.)

Det är inte bara det förändrade verksamhetsinnehållet på K som påverkar möjligheterna att nå lärande- och examensmålen i läkarprogrammet utan även införandet av framtidens hälso- och sjukvård. Härtill kommer redan existerande problem vad gäller kvaliteten i den verksamhetsförlagda utbildningen. En rapport från Svenska Läkarförbundet (2017) visar att 20 procent av studenterna på KI anser att den kliniska handledningens kvalitet är otillräcklig. Det kommer därför att krävas god samordning och tydlig ansvarsfördelning mellan olika aktörer för att studenterna ska kunna uppnå examensmålen.

Program som bedömer att de påverkas i mindre omfattning men inte kommer att nå lärande- och examensmålen med det förändrade verksamhetsinnehållet – om inte särskilda åtgärder vidtas

Audionomprogrammet

Programmet påverkas i mindre omfattning.

Antalet VFU-platser på K Solna beräknas minska. Det blir därför svårt att nå examensmålet att studenten ska visa förmåga att genomföra hörselutredningar och självständigt kunna bedöma, planera, genomföra och utvärdera habiliterande och rehabiliterande åtgärder. Möjliga lösningar är att K Huddinge tar emot fler studenter eller att antalet placeringar i privata vårdverksamheter ökar. En kompletterande lösning är att andelen grupphandledning ökar, men detta förutsätter att handledarna accepterar att handleda mer än en student.

Barnmorskeprogrammet

Programmet påverkas i mindre omfattning.

K Solna kommer även fortsättningsvis att omhänderta normalförlossningar, om än i mindre omfattning, och barnmorskeprogrammet har ytterst få VFU-placeringar där. Det förändrade verksamhetsinnehållet är därför inte huvudproblemet. Det stora problemet är i stället bristen på VFU-platser i Stockholmsregionen. Personalsituationen på samtliga förlossningskliniker i Stockholmsregionen är mycket ansträngd och från verksamheterna kommer signaler att klinikerna inte kan ta emot det överenskomna antalet studenter. Det är i sammanhanget viktigt att notera att barnmorskeprogrammet i dagsläget inte antar det antal studenter som regeringen önskar, på grund av bristen på VFU-platser. Dessutom tillkommer VFU inom kompletterande utbildning för barnmorskor 2018. Även en liten minskning av antalet VFU-platser på K kan därför ha stor påverkan på programmet.

Biomedicinprogrammen – kandidat och master

Programmen påverkas i mindre omfattning. Programmen har inte VIL inom K, men är beroende av lärare som är anställda på sjukhuset. Programmen kan sålunda komma att påverkas om antalet lärartjänster minskar på sjukhuset.

Biomedicinska analytikerprogrammet – inriktning klinisk fysiologi

Programmet påverkas i mindre omfattning – ett flertal kurser påverkas men få studenter i varje kurs.

Biomedicinska analytikerprogrammets inriktning klinisk fysiologi påverkas av det förändrade verksamhetsinnehållet både direkt och indirekt. Direkt genom att färre platser kan erbjudas inom K Solna och indirekt genom att det blir ett högre tryck på övriga VFU-anordnare. Dessa tvingas då prioritera mellan olika studentgrupper. De examensmål som blir svårare att nå är att studenten ska visa förmåga att utveckla, använda och kvalitetssäkra biomedicinska laboratorie- och undersökningsmetoder samt visa förmåga att samla, bearbeta och kritiskt tolka analys- och undersökningsresultat, hantera avvikelser samt kunna dokumentera resultat.

Förslag på lösningar är att studenterna får gå två och två för att få plats på K Solna. I vissa fall skulle även interprofessionell utbildning – att studenterna på BMA-programmet handleds av studenter på sjuksköterskeprogrammets termin 6 – kunna vara ett alternativ.

Fysioterapeutprogrammet

Programmet påverkas i mindre omfattning. Det examensmål som berörs är att studenten ska visa förmåga till lagarbete och samverkan med andra yrkesgrupper. För detta mål är den två veckor långa obligatoriska placeringen på KUA/KUM på termin 6 central.

KUA-/KUM-verksamheten skulle kunna förläggas till andra vårdformer såsom närakuter, rehabiliteringsenheter eller akutgeriatriska enheter med rehabiliteringsinriktning. Denna lösning förutsätter dock att även andra utbildningsprogram, såsom arbetsterapeut-, läkar- och sjuksköterskeprogrammet, har VFU inom dessa verksamheter. För fysioterapeutprogrammet vore det även möjligt med VFU-placering endast på KUA.

Masterprogrammet i molekylära tekniker i livsvetenskaperna

Programmet påverkas i mindre omfattning. Programmet har inte VIL inom K, men är beroende av lärare som är anställda på sjukhuset. Programmen kan sålunda komma att påverkas om antalet lärartjänster minskar på sjukhuset.

Röntgensjuksköterskeprogrammet

Programmet påverkas i mindre omfattning. Det är framförallt VFU-placeringen på vårdavdelning som berörs, då huvuddelen av studenterna gör denna på K. Situationen försvåras av att antalet platser på vårdavdelning redan idag är mycket begränsat för röntgensjuksköterskestudenter. Detta påverkar möjligheten att nå examensmålet som handlar om att studenten ska visa förmåga till lagarbete och samverkan med andra yrkesgrupper. Vissa ytterligare utbildningsinslag i programmet berörs också av det förändrade verksamhetsinnehållet, t.ex. angiografilaborationer och intervention samt barnradiologi.

När det gäller vårdavdelningsplaceringar, kan situationen lösas genom ett ökat antal VFU-platser på vårdavdelningar vid andra sjukhus, t.ex. Danderyds sjukhus, Södersjukhuset eller St. Görans sjukhus. När det gäller angiografi och intervention är förslaget att VFU-placeringar möjliggörs i de nya så kallade hybridsalar som kommer att byggas. Barnplaceringar kan genomföras på mindre radiologiska enheter.

Sjuksköterskeprogrammet

Programmet påverkas i mindre omfattning. Det examensmål som berörs är att studenten ska visa förmåga till lagarbete och samverkan med andra yrkesgrupper. För detta mål är den två veckor långa obligatoriska placeringen på KUA/KUM på termin 6 central.

KUA-/KUM-verksamheten skulle kunna förläggas till andra vårdformer såsom exempelvis närakuter, rehabiliteringsenheter och akutgeriatriska enheter med rehabiliteringsinriktning, under förutsättning att även andra utbildningsprogram såsom arbetsterapeut-, fysioterapeut- och läkarprogrammet har VFU inom dessa verksamheter.

Undanträngningseffekter kan uppstå dels genom att de enskilda högskolorna förlägger sin VFU på K, dels genom att andra program inom KI (såsom röntgensjuksköterskeprogrammet och biomedicinska analytikerprogrammet) konkurrerar om VFU-platser på K Solna.

Program som placerar studenter på K, men som bedömer att lärande- och examensmålen kan nås trots det ändrade verksamhetsinnehållet – utan att särskilda åtgärder vidtas

Arbetsterapeutprogrammet placerar studenter på K i begränsad omfattning och bedömer därför att lärande- och examensmålen kan nås trots det förändrade verksamhetsinnehållet.

Kompletterande utbildning för sjuksköterskor placerar studenter på K i begränsad omfattning och bedömer därför att lärande- och examensmålen kan nås trots det förändrade verksamhetsinnehållet.

Logopedprogrammet har VFU på K men bedömer att man inte berörs av det förändrade verksamhetsinnehållet förutsatt att VFU även fortsättningsvis kan genomföras på andra sjukhus, inom SLSO och hos privata vårdgivare.

Specialistsjuksköterskeprogrammet inriktning anestesi, intensivvård respektive **operation** bedömer att de kan nå målen eftersom studenterna gör sin VFU inom verksamhet som även fortsättningsvis kommer att bedrivas på K Solna.

Inom **Specialistsjuksköterskeprogrammets inriktning barn och ungdom** bedöms VFU kunna bedrivas på K trots det ändrade verksamhetsinnehållet.

Specialistsjuksköterskeprogrammet inriktning ambulanssjukvård, inriktning distriktssköterska, inriktning psykiatrisk vård och **inriktning vård av äldre** placerar i liten omfattning studenter på K Solna. Bedömningen är därför att lärande- och examensmålen kan nås trots det förändrade verksamhetsinnehållet.

Specialistsjuksköterskeprogrammet inriktning medicinsk vård, inriktning kirurgisk vård och **inriktning onkologisk vård** är under omarbetning och det är i nuläget svårt att bedöma i vilken omfattning som de kommer att påverkas av det nya verksamhetsinnehållet.

Program som inte placerar studenter på K och därför inte direkt berörs av det förändrade verksamhetsinnehållet

Magisterprogrammet i klinisk optometri, optikerprogrammet, påbyggnadsutbildningen i odontologisk profylaktik, tandhygienistprogrammet och tandläkarprogrammet genomför huvudsakligen sin kliniska utbildning inom ramen för KI:s verksamhet. Psykolog- och psykoterapeutprogrammet har inga VFU-placeringar på K. Biomedicinska analytikerprogrammet – inriktning laboratoriemedicin och magisterprogrammet i diagnostisk cytologi har bara enstaka mikroskoperingar på K och berörs därför inte.

Bilagor

Bilaga 1: Genomgång av program och kurser som påverkas av det förändrade verksamhetsinnehållet/andra omständigheter

Bilaga 2: Karolinska Universitetssjukhuset Solna respektive Huddinges uppdrag, verksamhetsinnehåll och kapacitet, samt ny struktur för akut omhändertagande inom Stockholms läns landsting (HSN 2016-4792)

Bilaga 3: Underlag från programansvariga institutioner och programnämnder – inventering av lärande och examensmål samt sammanfattande analys